

УДК [005.922.1:336]:[368:339.13](477)

DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V28(2021)-16

Полторак А. С., доктор економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID: 0000-0002-9752-9431

e-mail: poltorak@mnau.edu.ua

Мельник О. І., кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID: 0000-0001-8639-7755

e-mail: melnikoi@mnau.edu.ua

Баришевська І. В., кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID: 0000-0003-3851-160X

e-mail: Baryshevskaiv@mnau.edu.ua

Фінансова безпека страхового ринку України

Анотація. У статті доведено, що страховий ринок на сьогодні є важливим елементом забезпечення оптимального рівня фінансової безпеки держави. Трансформаційні зміни, що відбуваються на фінансовому ринку, інтеграція України у європейський та світовий простір неоднозначно впливають на рівень фінансової безпеки вітчизняного ринку страхових послуг та потребують постійного моніторингу.

Метою дослідження є вивчення рівня фінансової безпеки страхового ринку в сучасних умовах та визначення комплексу заходів щодо забезпечення її оптимального рівня.

На основі вивчення наукових джерел та сучасного стану ринку страхових послуг, визначено ключові аспекти оптимального стану його фінансової безпеки: ефективність та стабільність страхових компаній; конкурентоспроможність та фінансова незалежність; захищеність інтересів страховиків у фінансовій сфері; достатність фінансових ресурсів; збалансованість системи фінансових показників та інструментів. Проведені розрахунки індикаторів стану фінансової безпеки страхового ринку свідчать про її небезпечний рівень у 2015-2020 роках. Серед основних причин такого стану встановлено: залежність від глобальних економічних процесів; соціально-політична нестабільність; недостатня капіталізація і фінансова стійкість страхових компаній; незбалансованість розвитку окремих видів страхування; низька зацікавленість населення у страхових послугах та рівень їх доходів тощо. Обґрунтована необхідність у розробці стратегії забезпечення фінансової безпеки страхового ринку як комплексу узгоджених дій та заходів, поетапність запровадження яких сприятиме збалансованому розвитку ринку страхових послуг в умовах глобалізації.

Доведено, що реалізація запропонованого комплексного підходу щодо зміцнення фінансової безпеки страхового ринку сприятиме мінімізації наслідків деструктивного впливу ризикового середовища фінансової сфери та підвищенні загального рівня фінансової безпеки держави та її економічного зростання в цілому.

Ключові слова: фінансова безпека; страховий ринок; страхові премії; рівень проникнення страхування; концентрація страхового ринку.

Poltorak Anastasiya, Doctor of Economics, Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

Melnyk Olha, PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

Baryshevska Inna, PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

Financial security of the insurance market of Ukraine

Abstract. Introduction. The article proves that the insurance market today is an important element in ensuring the optimal level of financial security of the state. Transformational changes taking place in the financial market, Ukraine's integration into the European and world space ambiguously affect the level of financial security of the domestic insurance market and require constant monitoring.

Purpose. The purpose of the study is to study the level of financial security of the insurance market in modern conditions and to determine a set of measures to ensure its optimal level.

Results. Based on the study of scientific sources and the current state of the insurance market, identified key aspects of the optimal state of its financial security: efficiency and stability of insurance companies

Стаття надійшла до редакції: 03.08.2021

Received: 03 August 2021

; competitiveness and financial independence; protection of insurers' interests in the financial sphere; adequacy of financial resources; balance of the system of financial indicators and instruments. The calculations of indicators of the state of financial security of the insurance market indicate its dangerous level in 2015-2020. Among the main reasons for this situation are: dependence on global economic processes; socio-political instability; insufficient capitalization and financial stability of insurance companies; imbalance in the development of certain types of insurance; low interest of the population in insurance services and the level of their income, etc. The need to develop a strategy to ensure the financial security of the insurance market as a set of concerted actions and measures, the phased implementation of which will contribute to the balanced development of the insurance market in the context of globalization. The importance of developing a current program for the formation of financial security of the insurance market for a certain period is proved.

Conclusions. In order to ensure the optimal level of financial security of the insurance market of Ukraine in the context of globalization, it is first necessary to take into account a comprehensive approach to developing a strategy for financial security, relevant current programs for their implementation, as well as financial risk management of insurance companies. systematic, preventive, no conflict of interest, proportionality, prospects, timely response, professional judgment, legal certainty), etc. This approach will help achieve the strategic goal of optimizing financial risks in the financial security system of the insurance market, which is to minimize the effects of destructive impact of the risky environment of the financial sector and increase the overall level of financial security and economic growth in general.

Keywords: financial security; insurance market; insurance premiums; level of insurance penetration; insurance market concentration.

JEL Classification: G18; G22.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації та інтеграції України у європейський та світовий економічний простір, страховий ринок відзначається вагомою роллю в економічному розвитку держави. При цьому страхові компанії підпадають під потенційний деструктивний вплив ризиків, які можуть загрожувати їх платоспроможності та мати негативні наслідки для споживачів послуг страхування. За цих умов зміцнення фінансової безпеки страхового ринку та підвищення впевненості споживачів у надійності страхових компаній є базовими засадами розвитку страхового ринку в сучасних умовах. Відтак, виникає об'єктивна потреба поглиблення досліджень щодо оцінки та забезпечення оптимального стану фінансової безпеки страхового ринку держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання змісту, оцінки та напрямів формування фінансової безпеки страхового ринку знаходять відображення у дослідженнях сучасних науковців, зокрема: О. Барановського, Г. Бовсунівської, Л. Губанової, О. Жабинець, О. Журавки, Ю. Клапків, Н. Нагайчук та ін. Однак потребують поглибленого вивчення питання комплексного підходу у забезпеченні оптимального рівня фінансової безпеки страхового ринку в сучасних умовах трансформаційних змін та глобалізаційних процесів.

Формулювання цілей дослідження. Метою дослідження є вивчення рівня фінансової безпеки страхового ринку в сучасних умовах та визначення комплексу заходів щодо забезпечення її оптимального рівня.

Виклад основного матеріалу дослідження. Страховий ринок на сьогодні є важливим елементом забезпечення оптимального рівня фінансової безпеки держави. Відповідно до Методичних рекомендацій № 1277 [9] фінансова безпека держави – це стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її

стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни. Вона охоплює банківську, боргову, бюджетну, валютну, грошово-кредитну безпеку, а також безпеку небанківського фінансового сектору. При цьому, безпеку небанківського фінансового сектору визначає рівень розвитку фондового та страхового ринків, що своєю чергою надає змогу повною мірою задовольняти потреби суспільства в таких фінансових інструментах та послугах.

Погоджуємось із позицією Н. Ситник та О. Кравцової [10], що роль фінансової безпеки як складової економічної безпеки країни полягає в досягненні такого рівня функціонування усіх суб'єктів страхового ринку, при якому їх економічний стан буде фінансово стійким до внутрішніх і зовнішніх загроз. Страховий ринок України має потребу саме в такій компанії, яка здатна відстоювати інтереси як власників організації, так і страхувальників, та вміє забезпечити свою фінансову безпеку як у звітному періоді, так і в майбутній діяльності в умовах необмеженої конкуренції [10, с. 221].

Розглядаючи безпеку страхового ринку як структурного елементу фінансової безпеки держави, І. Бабець та О. Жабинець насамперед акцентують на такому стані системи страхування, який забезпечує формування стійкого попиту на страхові послуги, фінансову надійність страхових організацій та гарантованість ними виплат за укладеними договорами страхування [1].

Змістовним є і підхід колективу науковців, які відзначають, що фінансова безпека страхового ринку загалом і конкретного страховика зокрема – це такий рівень забезпеченості страхових компаній фінансовими ресурсами, який дозволив би їм у разі потреби відшкодувати обумовлені в договорах страхування збитки їх клієнтів і забезпечити ефективне функціонування [6, с. 31].

На сьогодні встановлено ряд загроз, які чинять дестабілізаційний вплив на рівень страхового ринку України. Теоретики та практики страхування поділяють їх на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх відносять загрози, що виникають через неефективну фінансову політику страховиків, що надалі спричиняє зниження їх стійкості та надійності. Зокрема: необґрунтовані рішення фінансових менеджерів компаній; недобросовісні дії страховиків на ринку; низький рівень довіри споживачів страхових послуг; низький рівень страхової дисципліни [10]; необґрунтовані підходи до управління платоспроможністю тощо.

Зовнішні загрози викликані чинниками зовнішнього середовища щодо впливу на страхові компанії та страховий ринок в цілому. До них належать [7, 10]: розвиток процесів глобалізації, в т. ч. ринку страхових послуг; посилення конкуренції між державами у сфері страхування; високий рівень концентрації капіталу на міжнародних страхових ринках та фінансових ресурсів у сфері перестраховування; залежність від іноземного капіталу; інтеграційні процеси та залежність від світових страхових фінансів тощо.

Крім того, недосконале законодавство, неналежний рівень регулювання та нагляду за діяльністю, а також ринковою поведінкою страхових компаній, призвели до накопичення системних проблем, які викликають низьку довіру до страхових організацій та не надають імпульсу до ефективного розвитку страхового ринку. Серед основних проблем на сьогодні визначено: низька платоспроможність та ліквідність; недосконалість бізнес-моделей страховиків; недостатня прозорість ринку та проблеми в корпоративному управлінні та ін. [3].

За таких умов постає необхідність у визначенні комплексу заходів, що забезпечуватимуть досягнення оптимального рівня фінансової безпеки страхового ринку України. На основі вивчення наукових джерел та сучасного стану ринку страхових послуг, ми визначили ключові аспекти оптимального стану його фінансової безпеки (рис. 1).

Забезпечення оптимального стану фінансової безпеки страхового ринку сприятиме зміцненню фінансової безпеки держави в умовах глобалізації, реалізації фінансових інтересів на міжнародному рівні. Крім того, за цих умов буде реалізована роль страхування як у розвитку фінансового ринку, так і сприянні стійкості економічного зростання України.

Рисунок 1 – Ключові аспекти оптимального стану фінансової безпеки страхового ринку України

Джерело: запропоновано авторами на основі систематизації та доповнення [8, 10]

Динаміка розвитку страхових компаній свідчить про тенденцію до зменшення їх кількості (рис. 2). Так, у порівнянні з 2011 р. кількість страховиків скоротилась більш ніж удвічі – із 442 до 210 компаній,

з них: СК «Life» зменшилась із 64 до 20 компаній, а СК «non-Life» – із 378 до 190 компаній.

Відзначимо, що починаючи з 2001 р. кількість страхових компаній була відносно сталою. Однак, після кризи 2008-2009 рр. почала зменшуватися. У

2018 р. розпочалось поетапне посилення нормативів платоспроможності та достатності капіталу страхових компаній відповідно до постанови №850 Нацкомфінпослуг. Але після ухвалення Верховною Радою законопроєкту №1069-2 про «спліт», регулюванням ринку страхових компаній почав займатись Національний Банк України. Він почав

вводити нові вимоги й починаючи з 30 червня 2020 р. страхові компанії повинні були виконувати новостворені нормативи на найвищому рівні. Після прийняття нових вимог ряд страхових компаній завершили свою діяльність. Також ситуація з пандемією COVID-19 вплинула на ключові показники страхового ринку.

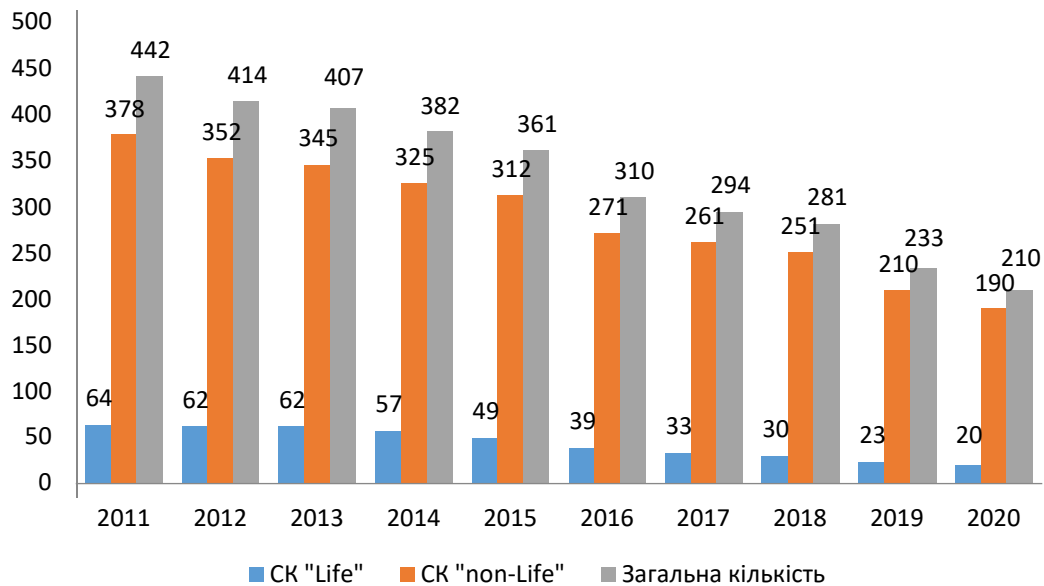

Рисунок 2 – Кількість страхових компаній України за видами страхування «Life» і «non-Life» у 2011-2020 рр., од.

Джерело: побудовано авторами на основі даних [11]

Варто зазначити, що страхування життя за договорами накопичувального страхування є непопулярним в Україні й здійснюється переважно як ініціатива з боку роботодавців.

Важливими критеріями оцінки діяльності страхового ринку є страхові премії та виплати. Страхові платежі (внески, премії), нараховані страховиком за договорами страхування, співстрахування і перестрахування ризиків на території України або за її межами, за винятком страхових платежів (внесків, премій), нарахованих за договорами перестрахування, відповідно до пп. 156.1.1 п. 156.1 ст. 156 Податкового кодексу України є основним доходом страховика.

Протягом 2020 р. обсяг валових страхових премій страховиків зростав, помітніше – для страхування життя. Однак в цілому за рік сукупні валові страхові премії знизилися на 12%, перш за все через вихід з ринку низки страховиків та зниження ризикового страхування у кризовому II кварталі. Упродовж року співвідношення виплат до страхових премій залишилося майже незмінним і становить 35% для ризикового страхування та 13% для страхування життя [11].

З метою оцінки функціонування страхового ринку надалі слід проаналізувати динаміку змін страхових резервів (рис. 3), адже саме страхові резерви забезпечують майбутні страхові виплати.

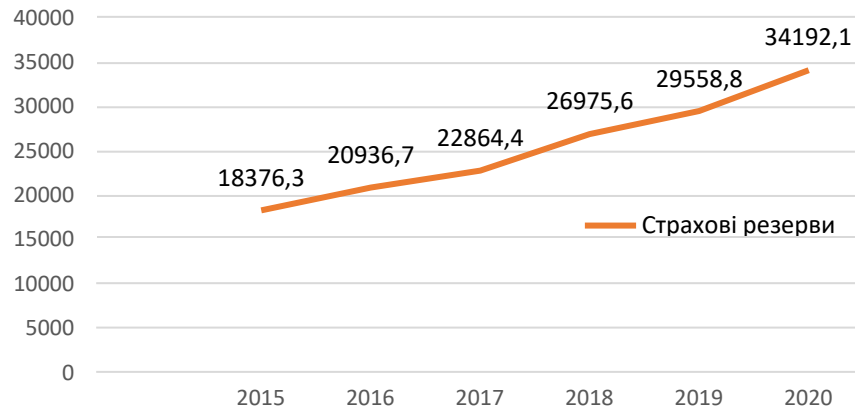

Рисунок 3 - Розмір страхових резервів у 2015-2020 рр., млн грн

Джерело: побудовано авторами на основі даних [11]

Таким чином, обсяги страхових резервів протягом досліджуваного періоду з кожним роком зростали. Станом на 31.12.2020 р. їх розмір становив 34192,1 млн грн, що на 15815,8 млн грн. (або на 86,1%) більше у порівнянні з 2015 роком. Відзначимо, що у 2020 р. у порівнянні з 2019 р. зріс і обсяг прийнятних активів non-life-страховиків для покриття резервів та покращилася їхня структура. Найпомітніше зростає частка державних цінних паперів (з 19% у 2019 р. до 49% у 2020 році).

Попри того, що за результатами 2020 р. страховики отримали досить високі прибутки (2,2 млрд грн) і рентабельність їх активів є вищою у порівнянні з іншими небанківськими фінансовими установами (3,4%), однак кількість порушників до платоспроможності залишається значною. Станом на 01 січня 2021 р. 46 страховиків-ліцензіатів не виконували норматив платоспроможності та достатності капіталу або ризиковості активів [11].

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [9] фінансова безпека страхового ринку є складовою фінансової безпеки держави, що входить до розділу «9.2 Безпека небанківського фінансового ринку». При цьому фінансову безпеку страхового ринку рекомендовано визначати за двома індикаторами:

– рівнем проникнення страхування – характеризує відношення загального обсягу валових страхових премій до обсягу ВВП;

– часткою надходження страхових премій трьох найбільших страхових компаній у загальному обсязі надходжень страхових премій (крім страхування життя). Це показник концентрації страхового ринку за преміями.

Відповідний розрахунок індикаторів рівня фінансової безпеки страхового ринку України за вказаною методикою у 2015-2020 рр. наведено в табл. 1

Таблиця 1 Індикатори стану фінансової безпеки страхового ринку України, 2015-2020 рр.

Показники	Рівень	Нормативне значення	Роки					
			2015	2016	2017	2018	2019	2020
1. Рівень проникнення страхування, %	критичний	1	1,50	1,48	1,49	1,39	1,33	1,08
	небезпечний	2						
	незадовільний	4						
	задовільний	6						
	оптимальний	8						
2. Частка надходжень страхових премій трьох найбільших страхових компаній у загальному обсязі надходжень страхових премій (крім страхування життя), %	критичний	30	14,7	18,9	21,33	15,03	11,82	15,94
	небезпечний	20						
	незадовільний	15						
	задовільний	12						
	оптимальний	10						

Джерело: розраховано авторами за даними [11]

Проведені розрахунки свідчать про небезпечний рівень фінансової безпеки страхового ринку України у 2015-2020 роках. При цьому за другим критерієм (показник концентрації страхового ринку за преміями) рівень безпеки страхового ринку у 2019 р. можна визначити як задовільний, який у наступному періоді все ж мав тенденцію до зниження.

Зазначимо, що за показниками проникнення небанківських фінансових послуг Україна залишається на одній із найнижчих позицій у порівнянні з європейськими країнами (страхування – 1,08-1,5% протягом досліджуваного періоду). Так, у Європі він становить 5,0%, а в середньому у світі – 6,1 відсотка [3]. Стратегічною ціллю Національного банку України у сфері страхування є розвиток та підтримка платоспроможного, фінансово стійкого, конкурентного та стабільного ринку страхування, який забезпечуватиме належний захист прав споживачів та надаватиме страхові послуги та продукти, що відповідають потребам громадян та економіки [3]. Відтак, постає необхідність в активізації ряду заходів щодо забезпечення оптимального рівня фінансової

безпеки страхового ринку через наявність внутрішніх та зовнішніх загроз. Першочерговими з них мають стати: відновлення довіри до страхової галузі серед населення; забезпечення функціонування ефективного механізму захисту прав споживачів страхових послуг; створення дієвої системи внутрішнього контролю та управління ризиками, що забезпечуватиме виявлення, моніторинг, контроль, звітування та мінімізацію всіх суттєвих ризиків для діяльності страхової компанії; розробка та виконання плану відновлення рівня достатності капіталу в разі невиконання вимог до платоспроможності; оптимізація законодавства у сфері нагляду та регулювання страхового ринку, яке базуватиметься на основних вимогах законодавства ЄС до страхових компаній та перестраховиків, та враховуватиме особливості національного страхового ринку; застосування сучасних технологій і стандартів інформаційної безпеки в процесі формування та подання звітності страхових компаній з метою належної оцінки ризиків їх діяльності та дотримання регуляторних вимог тощо.

Рисунок 4 – Етапи розробки стратегії забезпечення фінансової безпеки страхового ринку

Джерело: запропоновано авторами

На сьогодні постає необхідність у розробці стратегії формування фінансової безпеки страхового ринку України. Зазначена стратегія представлена нами як комплекс узгоджених дій та заходів, поетапність запровадження яких сприятиме збалансованому розвитку ринку страхових послуг в умовах глобалізації (рис. 4).

З метою реалізації наведеної стратегії важливим є розробка поточної програми формування фінансової безпеки страхового ринку на визначений період. Визначальною метою такої програми має стати узагальнення пріоритетних напрямів політики держави, регуляторного органу щодо формування захисних механізмів забезпечення оптимального рівня фінансової безпеки страхового ринку України, спрямованих на мінімізацію наслідків та запобігання кризовим явищам у сфері страхування, що сприятиме ефективному функціонуванню фінансового ринку та економічному зростанню держави в умовах глобалізації.

Враховуючи актуальність ризикорієнтованого підходу у регулюванні та нагляді за страховими компаніями, визначальним також є процес оптимізації фінансових ризиків в системі фінансової безпеки страхового ринку України, який має базуватися на комплексі принципів (безперервності, системності, професійного судження, превентивності та ін.). Серед них базовим є принцип правової визначеності, тобто встановленні чітких та зрозумілих для дотримання вимог через систему законодавчих і нормативно-правових актів. Адже, на сьогодні

Національним банком взято курс щодо розробки нормативно-правової бази на зрозумілих, чітких та сучасних засадах [3], які своєю чергою створюватимуть належну основу для подальшого розвитку та зростання надійних страховиків та спеціалізованих перестраховиків, та буде привабливою для потенційних учасників, а також забезпечать умови для належного виконання страховиками своїх функцій в економічному розрізі в цілому.

Висновки. Таким чином, з метою забезпечення оптимального рівня фінансової безпеки страхового ринку України в умовах глобалізації, насамперед необхідним є врахування комплексного підходу у розробці стратегії формування фінансової безпеки, відповідних поточних програм їх реалізації, а також управління фінансовими ризиками страхових компаній з урахуванням визначених принципів (безперервності, економічної ефективності, системності, превентивності, відсутності конфлікту інтересів, пропорційності, перспективності, своєчасного реагування, професійного судження, правової визначеності) тощо. Такий підхід сприятиме досягненню стратегічної мети оптимізації фінансових ризиків в системі фінансової безпеки страхового ринку, що полягає у мінімізації наслідків деструктивного впливу ризикового середовища фінансової сфери та підвищенні загального рівня фінансової безпеки держави та її економічного зростання в цілому.

Література:

1. Бабець І. Г., Жабинець О. Й. Інтегральна оцінка безпеки страхового ринку України. *БІЗНЕСІНФОРМ*. 2015. № 2. С. 223-225.
2. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) : монографія. К. : Київ. Нац. Торг.-екон. Ун-т, 2004. 759 с., С. 52-53.
3. Біла книга «Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні». Офіційний сайт Національного банку України. URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bila-kniga-maybutnye-regulyuvannya-rinku-strahuvannya> (дата звернення: 21.06.2021).
4. Бовсунівська Г. С. Специфічні прояви загроз фінансовій безпеці страхового ринку. *Економічний простір*. 2015. № 93. С. 189-199.
5. Клапків Ю. М. Ринок страхових послуг: концептуальні засади, технічні інновації та перспективи розвитку : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 568 с.
6. Кравчук Н. Я., Колісник О. Я., Мелих О. Ю. Фінансова безпека : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Вектор, 2010. 277 с.
7. Нечипорук Л. В. Посилення загроз фінансовій безпеці держави в умовах фінансової глобалізації. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2012. № 1. С. 281-298.
8. Полторак А.С. Фінансова безпека держави в умовах глобалізаційних змін: теорія, методологія, практика. Миколаїв : МНАУ, 2019. 536 с.
9. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text> (дата звернення: 21.06.2021).
10. Ситник Н. С., Кравцова О. В. Оцінка фінансової безпеки страхового ринку в сучасних умовах. *БІЗНЕСІНФОРМ*. 2019. № 10. С. 219-228.
11. Статистика страхового ринку України. URL : <https://forinsurer.com/stat> (дата звернення: 21.06.2021).

References:

1. Babecj, I. Gh. & Zhabynećj, O. J. (2015). Integrated security assessment of the insurance market of Ukraine. *BIZNESINFORM*, 2, 223-225 [in Ukrainian].

2. Baranovskij, O. I. (2004). Financial security in Ukraine (evaluation methodology and support mechanisms) : monohrafiya. Kyiv : KNTEU [in Ukrainian].
3. White Paper «Future regulation of the insurance market in Ukraine» (2020). Official site of the National Bank of Ukraine. Retrieved from : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bila-kniga-maybutnye-regulyvannya-rinku-strahuvannya> [in Ukr.]
4. Bovsunovska, Gh. S. (2015). Specific manifestations of threats to the financial security of the insurance market. *Ekonomichnyj prostir*, 93, 189-199 [in Ukrainian].
5. Klapkiv, Ju. M. (2020). Rynok strakhovykh poslugh : konceptualjni zasady, tekhnichni innovaciji ta perspektyvy rozvytku. Ternopilj : TNEU [in Ukrainian].
6. Kravchuk, N. Ja., Kolisnyk, O. Ja. & Melykh O. Ju. (2010) Finansova bezpeka. Ternopilj : Vektor [in Ukrainian].
7. Nechyporuk, L. V. (2012) Increasing threats to the financial security of the state in the context of financial globalization. *Zbirnyk naukovykh pracj Nacionaljnogho universytetu derzhavnoji podatkovoji sluzhby Ukrainy*, 1, 281-298 [in Ukrainian].
8. Poltorak, A.S. (2019) Financial security of the state in the conditions of globalization changes: theory, methodology, practice. Mykolajiv: MNAU [in Ukrainian].
9. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2013). Methodical recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine (Order No. 1277, October 29). Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text> [in Ukrainian].
10. Sytnyk, N. S. & Kravcova, O. V. (2019). Assessment of financial security of the insurance market in modern conditions. *BIZNESINFORM*, 10, 219-228 [in Ukrainian].
11. Statistics of the insurance market of Ukraine (2021). Retrieved from : <https://forinsurer.com/stat>.

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License